მეხუთე გადაუდგმელი ნაბიჯი

მოსკოვი. ვ. ი. ლენინის სახელობის ცენტრალური სტადიონი. 8 აგვისტო.

“დინამო” (მოსკოვი) _ “დინამო” (თბილისი) _ 2:1 (1:0).

მოსკოვი: იაშინი, შტაპოვი, სმირნოვი, ზიკოვი, მასლოვი, ანიჩკინი, ეშტრეკოვი, კოზლოვი, ავრუცკი (სიომინი), უტკინი, ევრიუჟიხინი.

თბილისი: ურუშაძე, ძოძუაშვილი, ჭელიძე (ილიადი), ხურცილავა, ცხოვრებოვი (ხინჩაგაშვილი), პეტრიაშვილი, კუტივაძე, ასათიანი, მაჩაიძე, გ. ნოდია, გავაშელი.

არბიტრი: ვ. ტოლჩინსკი (ალმა-ათა). გვერდითი მსაჯები _ ა. ივანოვი (ლენინგრადი), ბ. სტრელეცკი (დონეცკი).

ჯერ სტატისტიკის შესახებ. ვინ მოთვლის რა ციფრები, რა საინტერესო ამბები არ ამოქექეს თასის ისტორიის დახლართული ლაბირინთებიდან სტატისტიკოსებმა. მოძებნეს ყველაფერი თუ კი რამე ინახებოდა საბჭოთა ფეხბურთის ამ ორი ვეტერანი გუნდის, ორი უძველესი მეტოქის _ მოსკოვისა და თბილისის დინამოელთა ¿სათასო ურთიერთობებიდან.

¿დღის სინათლეზე უპირველეს ყოვლისა ის იქნა გამოტანილი, რომ მოსკოვისა და თბილისის დინამოელები 33 წლის წინ _ 1937 წლის 16 ივლისს უკვე შეხვდნენ ერთმანეთს ფინალში. მაშინ მოსკოველებმა მოგვიგეს _ 5:2. მას შემდეგ მათ კიდევ¿სამჯერ გაიმარჯვეს და სამივეჯერ მოსკოვში, ხოლო თბილისელებმა გაიმარჯვეს ორჯერ _ მოსკოვშიც და თბილისშიც.

¿მოსკოველები სულ რვაჯერ გავიდნენ თასის ფინალში და პრიზი მოიგეს სამჯერ. თბილისელთათვის წლევანდელი ფინალი რიგით მეხუთეE იყო, გადამწყვეტ მატჩებში კი გამარჯვება მათ არ უზეიმიათ.

¿ეს სტატისტიკა, ასე ვთქვათ, მოსკოველთა სასარგებლოდ იყო.

¿ახლა პროგნოზის შესახებ.

¿ესეც მოსკოველებს უჭერდა მხარს. უმეტესობა ამტკიცებდა, რომ ისინი ახლა უფრო უკეთეს ფორმაში არიან, უფრო თანაბრად ჰყავთ დაკომპლექტებული ყველა ხაზი, მეტი შანსი აქვთ შინ, ლუჟნიკის მინდორზე.

მაგრამ ყველა პროგნოზისტი ერთსულოვნად იმეორებდა, რომ თუ თბილისის “დინამო” აფეთქდა, მაშინ მის წინააღმდეგ ბრძოლა ურთულესი საქმეა. იხსენებდნენ ორ ყველაზე დაძაბულ, ყველაზე ლამაზ ფინალურ მატჩს სსრ კავშირის თასის ისტორიაში 1946 და 1960 წლებისას, როცა სამხრეთელთა გუნდს თითქმის ხელთა ჰქონდა ვერცხლით მოსევადებული ბროლის თასი.

მაგრამ რა იცოდნენ წინასწარმეტყველებმა, თუ რა ხდებოდა თბილისის “დინამოში” მატჩის წინ!

თამაშამდე ორი დღით ადრე ავად გახდა მეტრეველი. თავდასხმის გამოცდილი, გამობრძმედილი ლიდერის გამოკლება ასეთ მატჩში დიდზე დიდი დანაკლისი იყო, მაგრამ დადგინდა, რომ ვერ ითამაშებდა ლ. ნოდიაც, რომელიც ახლა ჩვენი თავდასხმის ძალზე აგრესიულ, ეფექტურ მახვილს წარმოადგენს. ლ. ნოდია ბაქოს “ნეფთჩისთან” ნახევარფინალურ მატჩში დაშავდა _ ეს “მეგობრული” სამსახური ჩვენ ბაქოელთა ცენტრალურმა მცველმა ვ. ბრუხტიმ გაგვიწია, რომელმაც უხეშად დააფარა ფეხი ჩვენს მარცხენა გარემარბს.

ეს ისეთი აუნაზღაურებელი დანაკლისი იყო, რომ თბილისის “დინამოს” ხელმძღვანელთა წინაშე დადგა არა მარტო ამ ორი ფეხბურთელის, არამედ მთელი გუნდის სამოქმედო სქემის, ტაქტიკური გეგმის მთლიანად შეცვლის საკითხი. ცვლილება უნდა მომხდარიყო არა რომელიმე ცალკე დეტალში, არამედ რადიკალური, საფუძვლიანი: გუნდს ახალი ტაქტიკა უნდა მოეშველიებინა.

მე არ მახსოვს, რომ თბილისის “დინამოს” ოდესმე ეთამაშა ორი თავდამსხმელით. ახლა კი იგი იძულებული იყო ისეთ საპასუხისმგებლო მატჩში, როგორიცაა თასის ფინალი, მიემართა წმინდა ინგლისური სისტემისთვის 4-4-2. არა, როგორც იტყვიან, კარგი ცხოვრებისგან, არამედ გაჭირვების გამო. ექსპერიმენტი იძულებითი იყო.

აი, ასეთ ვითარებაში შეუდგა თბილისის “დინამო” ფინალურ მატჩს. ამინდი საუცხოო იდგა, 103 ათასი მაყურებელი ელოდა ბრძოლას, სტადიონის ვეება ტაბლოებზე ეწერა: “მხურვალე სალამი მზიური საქართველოს ფეხბურთელებს”!

სტატისტიკოსებს შეუნიშნავთ, რომ ფინალს იგებს ის, ვინც ღია ფერის მაისურებში გამოდის. მაგრამ ეს ნიშანი ამჯერად არ გამოდგა: მოსკოველები მინდორზე ლურჯი მაისურებით გამოვიდნენ, თბილისელები _ ზოლებიანით.

ზუსტად 17 საათზე ვ. ტოლჩინსკიმ მისცა სტარტის ნიშანი, კ. ასათიანმა ბურთი თამაშში შეიყვანა...

1-15 წუთები

თბილისელებმა მარცხენა ფრთაზე შეუტიეს და ორჯერ მიაწოდეს აუტი. გარღვევაზე გასული ასათიანი ხელით დაიჭირა უტკინმა. საჯარიმო დარტყმიდან გათამაშებული ბურთი აიღო იაშინმა.

ერთხანს თამაში შუა მინდორზე მიმდინარეობს, შემდეგ მოსკოველები მოულოდნელად, სწრაფად ახორციელებენ იერიშს, ეშტრეკოვი ფინტით უკან იტოვებს ცხოვრებოვს, აწვდის ავრუცკის და ხურცილავა ძლივს იგერიებს ბურთს.

მოსკოველები ამ პერიოდში ინერტულად გამოიყურებიან. თითქოს რაღაცის მოლოდინში არიან. თბილისელები პირველნი ეუფლებიან ინიციატივას, თუმცა ბურთის გათამაშებას შუა მინდორში დიდხანს უნდებიან. ამ ზონაში განსაკუთრებით გამოირჩევა ასათიანი, რომელსაც ხშირად რამდენიმე კაცი ვერ ართმევს ბურთს. მის ერთ-ერთ დარტყმას იღებს იაშინი.

უცებ _ მასპინძელთა შეტევა. ისევ ეშტრეკოვია გარღვევაზე, ევრიუჟიხინი კარგი მდგომარეობიდან აცილებს მიზანს.

პეტრიაშვილი აწვდის კუთხურს. იაშინი ადგილზეა.

ტერიტორიული უპირატესობა ისევ თბილისელთა მხარესაა, მაგრამ მოსკოველებს უფრო ზუსტი გადაცემები აქვთ და მათი კონტრშეტევაც სწრაფი და სახიფათოა.

ცხოვრებოვი ვერაფერს ახერხებს ეშტრეკოვის წინააღმდეგ. მასპინძლებმა მაშინვე მიაგნეს ამ გასაღებს და თავიანთი მარჯვენა გარემარბის მეშვეობით ზედიზედ გადიან მეტოქის კართან.

16-30 წუთები

კუტივაძემ კარიდან 23-25 მეტრის დაცილებით წააქცია ევრიუჟიხინი, ჯარიმა. მასლოვმა ბურთი მარჯვენა მხარეს გადასცა, ეშტრეკოვისკენ. თბილისელთაგან ვიღაცამ მოიგერია იგი, მაგრამ ბურთი მაინც მოხვდა ეშტრეკოვთან. ცხოვრებოვი წამში იქნა უკან მოტოვებული. დარტყმა.

ურუშაძემ ვერ გამოზომა ბურთის მიმართულება, ხელი მოარტყა მას და თავისივე ბადეში გაგზავნა _ 1:0.

ეს მოხდა მე-17 წუთზე. გოლი იყო მოულოდნელი, დასანანი, მეკარის აშკარა შეცდომის შედეგი. მიუხედავად ამისა, მას არ შეუტანია დეზორგანიზაცია თბილისელთა რიგებში. პირიქით, გუნდი ისევ აქტიურად მოქმედებს, მტკიცედ ფლობს მინდვრის შუაგულს, მაგრამ წინა ხაზზე არავითარ ხიფათს არ ქმნიან ნოდია და გავაშელი. პირველი ვერ პოულობს ადგილს შეტევის დასამთავრებლად ან კომბინაციის გასათამაშებლად, მეორე კი, უბრალოდ, არავის აძლევს ბურთს: მიიღებს, ატარებს, კარგავს, შემდეგ ისევ ატარებს, უმიზნოდ, უშედეგოდ, ყოველგვარი გეგმის საწინააღმდეგოდ.

მოსკოველები კვლავ და კვლავ ათამაშებენ ეშტრეკოვს და აქედანაც აუარებელი გადაცემა მიდის ცენტრში. ჭელიძე ვერ ეხმარება ცხოვრებოვს და თვითონაც ხშირად უშვებს შეცდომას. თამაშის მთელი სიმძიმე ნახევარმცველებზეა, სადაც ყველა კარგად თამაშობს. დიდ სამუშაოს ასრულებს მაჩაიძე.

30-45 წუთები

მასპინძლები რამდენიმე ძალიან მწვავე შეტევას ახორციელებენ. ანიჩკინს კარის წინ გაჰყავს კოზლოვი, ურუშაძე იღებს ეშტრეკოვის დარტყმას დაბალ კუთხეში, კოზლოვი ორჯერ უგებს ჭელიძეს. ეშტრეკოვი ისევ მდგომარეობის სრული ბატონ-პატრონია თავის ფლანგზე.

თბილისელთა დაცვა, უმთავრესად, ხურცილავა და ძოძუაშვილი, გაჭირვებით უმკლავდება მოპირდაპირე ფორვარდებს და მხოლოდ ტაიმის დასასრულს სწორდება მდგომარეობა. კუტივაძე კრგად ურტყამს შორიდან, პეტრიაშვილი ცდილობს გაიხსნას და ბურთი მიიღოს გავაშელისგან, მაგრამ ამაოდ.

კარგი კომბინაცია გაითამაშეს მაჩაიძე-კუტივაძე-ასათიანმა. დარტყმა აცდა კარს.

40-60 წუთები

ხინჩიგაშვილმა შეცვალა ცხოვრებოვი და ეშტრეკოვის პარპაშსაც ბოლო მოუღო. მისი რეიდები ამოიწურა. თუ არ ვცდებით, მოსკოველმა ერთი ან ორი უმნიშვნელო მანევრის შესრულება შეძლო მხოლოდ, სხვა შემთხვევებში ხინჩიგაშვილი მას პირწმინდად უმკლავდებოდა.

მოსკოველებმა მაინც შეძლეს ეფექტური შემტევი მოთამაშის მონახვა. ესაა ზიკოვი, რომელიც სწრაფად გადმოდის წინა ხაზზე და საიერიშო კომბინაციებში მონაწილეობს. გავაშელი და ნოდია არ

ცდილობენ გამოჰყვნენ ზიკოვს, არ გამოიყენონ მისი ეს სისტემატური ექსკურსიები და თვითონ შექმნან კონტრშეტევა. თამაშის მთელი სიმძიმე ისევ ნახევარმცველებს აწევთ, მაგრამ ეშტრეკოვის "ლიკვიდაციის" შემდეგ მათ დიდი დახმარება აქვთ ხინჩაგაშვილის, ხურცილავასა და ძოძუაშვილის მხრივ.

ორჯერ აქვთ მომენტი მაჩაიძესა და გავაშელს: პირველისგან ბურთს იაშინი იღებს, მეორე აუტში ურტყამს.

ცოტა ხანში ჭელიძე შეცდომას უშვებს, შემდეგ ეწევა კოზლოვს და ორივე ეცემა საჯარიმო მოედნის ფარგლებში. მოსკოველები პენალტს თხოულობენ, მაგრამ ვ. ტოლჩინსკი გადაჭრით აჩვენებს, რომ ბრძოლა წარმოებდა ბურთისთვის და არა კაცისთვის.

თბილისელთა შორის ასათიანი კვლავ ყველაზე სახიფათო და ეფექტურია. მას თამამად მიჰყავს გუნდი შეტევაზე, იაშინი გამუდმებით საქმეშია ჩაბმული. კუტივაძის დარტყმა ოდნავ ცდება კარს, იაშინი კი ამ მომენტში მხოლოდ უყურებს ბურთს.

60-75 წუთები

ზიკოვი ისევ წინ გამოდის. იგი აწვდის კოზლოვს, მერე ბურთი მარჯვენა ფრთაზეა, უბრუნდება ცენტრს და აქ ხვდება ევრიუჟიხინთან. მის წინ ჭელიძეა. მოსკოველი წამით ჩერდება და მერე გამოზომილად ურტყამს კარში. ბურთი არაა ძნელი ასაღები, მაგრამ ურუშაძეს უსწორო პოზიცია უკავია კარის წინ და ვერ წვდება მას. ეს მოხდა 62-ე წუთზე.

0:2. მატჩი არსებითად დასასრულს უახლოვდება. რისი ხსნა შეიძლება?

მაგრამ თბილისელები სულ უფრო უმატებენ ტემპს, აძლიერებენ შეტევას. 66-ე წუთია. მასპინძელთა კართან დიდი არეულობაა. მცველები თავგამოდებით იბრძვიან, ცდილობენ ბურთის მოგერიებას, იაშინის წინ 12-13 კაცია. ამ მომენტში ბურთი ხვდება ხინჩაგაშვილთან და ისიც უდიდესი ძალით, ზუსტად, მკვეთრად ურტყამს... ბურთი ისეთი სისწრაფით გადის "ცხრიანში", რომ ჩვენ, ტრიბუნებზე მსხდარნი, მხოლოდ გარკვეული ინტერვალის შემდეგ აღვიქვამთ გოლს. იაშინის თავგანწირული ნახტომი მხოლოდ მეკარის ფორმალური ვალის მოხდაა. ბურთი ტყვიასავით გადის კარში _ 1:2.

ისახება მატჩის ხსნის რეალური კონტურები, თბილისელები გადამწყვეტ შტურმზე გადადიან, ნახევარმცველები არ სცილდებიან მეტოქის საჯარიმო მოედანს, დარტყმა დარტყმას მოსდევს, მოსკოველთა დაცვა შველას ითხოვს თავის თავდასხმას, ზედიზედ ინიშნება საჯარიმოები, კუთხურები...

ჭელიძის ნაცვლად მინდორზე გამოდის ილიადი. შეტევა კიდევ უფრო ძლიერდება.

75-90 წუთები

ხინჩაგაშვილის დარტყმას გაჭირვებით იღებს იაშინი. მოსკოველები კიდევ ერთხელ აგზავნიან წინ ზიკოვს, მაგრამ მას სასწრაფოდ უხდება უკან დაბრუნება, ვინაიდან მასპინძელთა კართან დიდი საშიშროებაა. ძოძუაშვილი მოსკოველთა საჯარიმო მოედანზეა და შორეულ კუთხეში ურტყამს. იაშინი ვერ წვდება ბურთს, მაგრამ იგი სულ ცოტათი, რამდენიმე სანტიმეტრით ცდება ძელს. ილიადი, ხურცილავა მაღალ ბურთებს აწვდიან კართან. მოსკოველები კარგა ხანია ცდილობენ გაიყვანონ დრო, აჩერებენ თამაშს, საჯარიმოების დროს არ იცავენ 9-მეტრიან დისტანციას. საქმე იქამდეც მიდის, რომ იაშინი და სიომინი მინდვრის გარეთ მყოფ ბავშვებს სთხოვენ _ ნელა მოგვაწოდეთო ბურთი.

ბოლო 10 წუთი მთლიანად თბილისელებისაა, მასპინძელთა კართან სახიფათო მომენტებია, მაგრამ არც ერთ მათგანს არ უწერია ჩვენთვის სასურველი ბედი.

დრო ამოიწურა, მატჩი, თბილისის "დინამოს" მეხუთე ფინალური მატჩი სსრ კავშირის თასაზე წაგებულ იქნა.

რა თქმა უნდა, ეს არ იყო წასაგები თამაში. თუ პირველ ტაიმში ჩვენს საერთო ტერიტორიულ უპირატესობას არ ჰქონდა საგოლე დაბოლოება, მეორე ტაიმში, განსაკუთრებით მის დასასრულს, ამ უპირატესობას დაემატა კონკრეტული შესაძლებლობანი, როცა გოლის გატანა ყოველ წუთს იყო მოსალოდნელი, მოსკოველები კი გადაურჩნენ მარცხს.

მაგრამ ჩვენს წაგებას გარკვეული მიზეზები აქვს.

ჩვენი პირველი პრეტენზიები ეხება თავდამსხმელებს გ. ნოდიასა და გავაშელს. ორივე გამოცდილი ფორვარდია და იცის, თუ რა მოვალეობა ეკისრებოდათ მათ გუნდის ახალი განლაგებისას (4-4-2). გ. ნოდიაზე ვერ ვიტყვით, რომ არ ცდილობდა, ან დაიზარა თამაში, მაგრამ მექსიკიდან, უფრო სწორად, ნაკრებიდან დაბრუნების შემდეგ, იგი როგორღაც ამოვარდა ფორმიდან, დაკარგა ის თვისებები,

რომლებიც მას ასე საშიშს ხდიდა ყველა მეტოქისთვის. გ. ნოდია ხშირად კარგავს ბურთს, აგვიანებს მცველთან ბრძოლას და კართანაც ვეღარაა უწინდებურად ალღოიანი.

გავაშელს კი არ ეპატიება. ყოვლად გაუმართლებელია მისი უკიდურესი ინდივიდუალიზმი, პარტნიორების უგულებელყოფა, გამოთიშვა კომბინაციური თამაშიდან. დრიბლინგი საერთო ტაქტიკური გეგმის ნაწილია და არა თვითმიზანი, ის კი, რასაც ახლა გავაშელი აკეთებს, არის არა დრიბლინგი, არამედ ბურთის გაუთავებელი, ყოვლად გაუმართლებელი, უმიზნო ტარება, უფრო სწორად _ დაკარგვა.

გარდა ამისა, ბურთისთვის ბრძოლა საჭიროა ყოველთვის და ყველგან, მითუმეტეს, როცა იგი შენ გქონდა და წაგართვეს. გავაშელი კი ბურთის დაკარგვისას, რაც სისტემატურად ხდება, მაშინვე ნეიტრალური კაცის პოზას ღებულობს და არ ერევა ბრძოლაში, თუმცა მშვენივრად ხედავს, რომ ბურთის წამრთმევი მოთამაშე ამ მომენტში ფაქტიურად შემტევ ერთეულად იქცა. ასეთი ჩაურევლობის შემთხვევაში სხვას დამატებით უხდება გავაშელის ფუნქციებისა და შრომის აღება თავის თავზე. პარადოქსია: პელე თავგამოდებით მისდევს მოწინააღმდეგეს, როცა მას ბურთს წაართმევენ, გავაშელი კი ამას არ კადრულობს.

ჩვენს ნახევარმცველებს წუნი არა ჰქონდათ. სწორედ ამ რგოლმა მისცა ტონი თამაშს და საიმედოდ აიღო ხელთ სადავეები. დარწმუნებული ვართ, წინ მეტრეველი და ლ. ნოდია რომ ყოფილიყვნენ, სულ სხვა ამბები მოხდებოდა. ყველა ნახევარმცველი, განსაკუთრებით, ასათიანი, შესანიშნავად თამაშობდა.

დაცვაში იყო გარკვეული ხარვეზები. ეს არ ეხება ძოძუაშვილს, ხურცილავას და ხინჩაგაშვილს. ძალიან სუსტად ითამაშა ცხოვრებოვმა, რომელიც ეშტრეკოვის სრულ "გამგებლობაში" აღმოჩნდა და ჭელიძემაც. ამ უკანასკნელისთვის მძიმე ტრავმისა და ხანგრძლივი მკურნალობის შემდეგ ეს მეორე მატჩი იყო, ამიტომ იგი ასეთი დაძაბული ბრძოლისთვის მოუმზადებელი აღმოჩნდა.

ურუშაძე ორივე გაშვებულ გოლში დამნაშავეა, თუმცა, მას სხვა დროს რამდენიმე ძნელი ბურთის აღება მოუხდა.

ვ. ტოლჩინსკიმ საუცხოოდ ჩაატარა მატჩი და მადლობის მეტი არაფერი გვეთქმის. მადლობის ღირსნი არიან მაყურებლებიც, რომლებმაც გულთბილად და ობიექტურად მიიღესEჩვენი ფეხბურთელები.

დაბოლოს, ისღა დაგვრჩენია, რომ მოსკოვის "დინამოს" წლეულს ჩემპიონობის მოპოვებაც ვუსურვოთ. მაშინ ჩვენ, როგორც თასის ფინალისტები, გაისად მონაწილეობას მივიღებთ ევროპის ქვეყნების თასების მფლობელთა თასის გათამაშებაში.

ბ. ქორქია.
(ჩვენი სპეც. კორ.).

"ლელო", 11 აგვისტო, 1970 წ.